

TEKST 148: Ibn Aqnin: Tvangsomvendelse og fornedrelse under almohaderne i Spanien og Nordafrika (12. århundrede)

Ibn Aqnin (1150-1220), født i Barcelona, var jødisk filosof og forfatter. Han og hans familie flygtede til Fez for at slippe for almohadernes forfølgelser, der allerede var begyndt i 1140'erne. I Fez levede Ibn Aqnin som jøde i det skjulte og mødtes bl.a. med Maimonides. Ibn Aqnin skrev under den almohadiske kalif Abu Yusuf al-Mansur (1184-99), på et tidspunkt, hvor jøder havde oplevet at være blevet tvangsomvendt til Islam. Alligevel pålægger al-Mansur dem en række restriktioner, som bl.a. beskrives i denne tekst.

10 Vore hjerter er urolige og vore sjæle er forfærdede for hvert øjeblik, der går, for vi har ingen sikkerhed eller stabilitet. På grund af vores mange synder, sagde man om os, "*Og blandt disse folk skal du ikke få ro eller hvile for din fod; thi der skal Herren give dig et skælvende hjerte, udtæredede øjne og en vansmægtende sjæl. Det skal synes dig som hang dit liv i en tråd; du skal ængstes ved dag og ved nat og aldrig føle dig sikker på dit liv*" [5. Mos. 28,65-66].

15 Tidligere forfølgelser og tidligere forordninger var rettet mod dem, der forblev tro mod Israels love og som stædigt holdt dem, således at de endda ville dø for [at opnå] Himlen. I tilfælde af, at de underkastede sig deres krav, ville [vore fjender] prise og ære dem. [...] Men under den nuværende forfølgelse, gør de tværtimod vores åg tungere og vort slid mere besværligt, uanset hvor meget vi ser ud til at adlyde deres instrukser om at tilslutte os deres religion og frasige os vores egen. [...] Se vort lands frafaldnes prøvelser - de, der fuldstændig har opgivet troen og ændret deres påklædning på grund af disse forfølgelser. Men deres omvendelse har ikke været til nogen som helst nytte for dem, for de er udsat for de samme plagerier som dem, der er forblevet tro mod deres tro. Faktisk har deres fædres eller bedstefædres omvendelse for hundrede år siden ikke været til nogen fordel for dem, som det er sagt, "... [Gud som] *ikke lader den skyldige ustraffet, som straffer fædres brøde på børn og børnebørn, på dem i tredje og fjerde led...*" [2. Mos. 34,7]. Står det ikke skrevet: "*I fjerde slægtled skal de vende tilbage hertil...*" [1. Mos. 15:16]? Faktisk har denne behandling tilskyndet mange konvertitter til at vende tilbage til deres tidligere tro, for "*Se, du sætter din lid til [...] denne brudte rørkæp, som river sår i hånden på den, der støtter sig til den!*" [Es. 36,6] Havde Herren ikke tilvejebragt den første helbredelse før ulykkens slag, så ville vi helt sikkert være gået til grunde, og vores øjne være blevet slørede i forsøget på at forstå alvoren af den store ulykke, der havde ramt os. Faktisk ville vi hurtigt være sygnet hen uden tanke på overlevelse eller efterkommere. Vi ville have ophørt med at få afkom og være forblevet barnløse, da vi ville være blevet som tåber og drukkenbolte, der er uvidende om deres tilstand. Guds helbredelse har forhindret os i at opgive på grund af vores store bekymring og angst [...].

Hvis vi skulle tage de forfølgelser i betragtning, som har ramt os i de senere år, ville vi ikke finde noget tilsvarende nedskrevet af vores forfædre i deres annaler. Vi er gjort til genstand for undersøgelser, store og små vidner mod os, og domme fældes, hvoraf mindst vidtgående lovliggør udgydelsen vores blod, konfiskationen af vores ejendom og vanæren af vores hustruer.

40 Men takket være Guds nåde, som har medlidenhed med den trofaste rest, har deres vidneudsagn vist sig at være selvmodsigende, for de adelige har udtalt sig i vores favør, mens det almindelige folk har vidnet imod os, og ifølge landets skik tillades vidnesbyrd fra pøblen ikke at fortrænge de højtstående. Disse foranstaltninger blev fornyet flere gange, og Gud viste medlidenhed to gange, og tre gange. Så blev et nyt dekret udstedt, mere bittert end det første, der annullerede vores ret til at arve og forældremyndigheden over vores børn, idet det overlod disse i hænderne på muslimerne, således at det, der er skrevet, opfyldtes, at "*dine sønner og*

dine døtre skal prisgives et andet folk... " [5. Mos. 28,32]. De havde hermed til hensigt at sprede vores ejendele og omdanne os i lighed med muslimerne. For de [muslimske] formyndere er i stand til at disponere over vores små børn og deres ejendele, som de ønsker. Hvis de blev givet til en person, der frygter Allah, så ville han bestræbe sig på at opdrage børnene i sin egen religion, for et af deres principper er, at alle børn oprindeligt er født som muslimer, og at det kun er deres forældre, der opdrager dem som jøder, kristne eller magere. Så hvis denne person uddanner dem i [det, de siger er] deres oprindelige religion [dvs. islam], og ikke overlader børnene til dem, der vil bortføre dem derfra [dvs. jøderne], vil han få en stor belønning fra Allah. Hvis derimod, læreren er en ond person, så vil hans eneste hensigt være at afpresse penge, og Gud vil vise barmhjertighed [dvs. tillade løsesum for børn].

[...] Så faldt en anden ulykke og frygtelig prøvelse i vort lod "... [en trængselstid] som hidtil ikke har haft sin mage, så længe der var folkeslag til ..." [Dan. 12,1]. Det blev forbudt for os at praktisere handel, som er vores levebrød, for der er intet liv uden mad til at opretholde vores lemmer og tøj til at beskytte dem mod varme og kulde. Sidstnævnte kan kun opnås gennem handel, for dette er deres livskilde og grundlag, uden hvilken dens nyttevirkning, nemlig vores eksistens, ville forsvinde. Dermed var deres formål at svække de stærke af os og tilintetgøre vores svage. [...] Hvis du overvejer disse forfølgelser, vil du anse dem for værre end dem, der blev lidt under vores trældom i Ægypten, for der var vi i stand til at fastholde vores ejendele, hvoraf ingen blev beslaglagt. [...] Så blev vi nødt til at afskedige vores ansatte og fik forbud mod at ansætte andre i overensstemmelse med Guds ord, "... Der [er] ikke levnet noget under den trængsel og nød, din fjende bringer over dig overalt inden for dine porte". [5.Mos. 28,55], for han, der er berøvet hjælp, vil opdage at han befinder sig i alvorlige vanskeligheder.

Så pålagde de os karakteristiske klæder, som det blev forudsagt i Den hellige Skrift, "*Du skal blive til rædsel [vederstygghed], spot og spe for alle de folk, Herren fører dig hen til*" [5.Mos. 28,37]. Ordet afsky betyder "ødelæggelse" på grund af forhånelserne fra folkene som følge af vores tilstand af ydmygelse, fornedrelse og ringeagt. For ingen anden nation kan sammenlignes med os, ligegyldigt hvor forfulgt de måtte være. Faktisk er vores foragt for os selv større end folkenes [foragt] for os. Vi er blevet en vederstyggelighed og et eksempel, så når de ønsker at overdrive en tilstand af foragt eller ydmygelse, der har ramt en af dem eller deres medmennesker, siger de, "Min ydmygelse var som jødernes." Tilsvarende, hvis de ønsker at krænke eller fornærme deres nabo, efter at have udtømt alle andre muligheder for fornærmelse, eller hvis de er vrede på deres søn eller en slave, vil de sige: "O, du jøde." Ligeledes, hvis de ønsker at forbande nogen på den værst tænkelige måde, siger de, "Må Allah gøre dig lig dem og regne dig blandt dem." Hvis de ønsker at beskrive en usmagelig handling eller en skavank siger de, "Selv en jøde, med hans afskyelige vaner, ville ikke være tilfreds med sådan noget." Således er vi blevet til en spottende talemåde, der tjener dem til formaning og bebrejdelse. [...] Med "spe" refereres der til vores ydre fremtoning, som adskiller sig fra medlemmer af andre grupper. Det hebræiske ord er en diminutiv, der betyder "vanære", for de beklædningsgenstande, der er blevet pålagt os, er de sletteste og den mest nedværdigende og den mest ydmygende påklædning [...], som profeten Ezekiel forudsagde, "*Du skal blive til spot og hån, til advarsel og rædsel for folkene rundt om, når jeg holder dom over dig i vrede og harme og harmfuld revselse...*" [Esek. 5,15]. Således forudsagde han, at vi skal blive genstand for afsky for de omkringliggende nationer, og det i sådan en grad, at skulle en af dem tage en jødisk pige til fange og få et barn med hende, vil han blive ringeagtet af dem for at have gjort det. Desuden vil hans børn blive foragtede, og han vil ikke finde det let at få dem giftet bort, for de vil blive afvist med foragt, og ingen, selv den ringeste af dem, vil indgå i slægtskab med ham, som det hedder i verset: "*Fra nær og fjern skal man spotte dig, du, hvis navn er skændet, og som er fuld af larm*" [Esek. 22,5]. "... Bort med hovedbindet og ned med kronen!" [Esek. 21,26] henviser til den bekendtgørelse, der er

indført mod, at vi må iføre os turban [...] og som forpligter os til at bære sort, som er farven for sorg, som det er sagt, "...*Lad som om du har sorg, ifør dig sørgeklæder...*" [2. Sam. 14,2]. Hvad angår dekretet om anvendelsen af lange ærmer, var dens formål at få os til at ligne den ringere stand af kvinder, som er uden styrke. De var beregnet til grundet deres længde at gøre os

5 uskønne, mens deres farve skulle gøre os modbydelige. [...] De grimme huer, de har placeret på vores hoveder, er beregnet til at modsvare "... *og du skal tilvirke ... huer til ære og pryd*" [2.Mos. 28,40] [...] Formålet med disse særlige beklædningsgenstande er at differentiere os fra dem, så vi uden tvivl kan genkendes i vores omgang med dem, således at de kan behandle os med nedrakning og ydmygelse. [...] I øvrigt giver det mulighed for at udgyde vores blod ustraffet. For

10 når vi rejser ad vejen fra by til by, bliver vi overfaldet af røvere og banditter og vi myrdes i hemmelighed om natten eller bliver dræbt ved højlys dag, som det er sagt: "*Han skal ikke falde for min hånd, men for filisternes hånd*" [1. Sam. 18:17]. Og vi råber mod os selv på grund af disse klæder og siger, "*Og den spedalske i hvem pesten er ... uren, uren*" [jf. 3. Mos. 13,15] [...], men der er ingen pest værre end de synder, der er årsag til disse forfølgelser, der er overgået os. [...]:

15 "*Min skændsel er mig altid i tanke, og skam bedækker mit åsyn*" [Sl. 44,15] [...] og alligevel lytter vi og tier. Selv deres slaver, tiggere, og spedalske har herredømme over os og plager os, så godt de kan [...] og de behandler os som urene, som det er sagt, "*Va'r jer! En uren!, råbte man; va'r jer dog for dem! Når de flyr og vanker, råber man: Bliv ikke her!...*" (Klages. 4,15).

Det står klart, efter hvad jeg har forklaret, at vi har fortjent alle disse forfølgelser, vi har lidt, for

20 de blotlægger ikke engang en brøkdel af de synder, som vi har begået mod Gud og den store straf, vi fortjener for at have syndet, enten bevidst eller ubevidst, når vi var tvunget til at opgive vores tro. Thi i sandhed, vi skulle have lidt martyrdøden i stedet for konvertere, da vores lov kræver, at hvis den synd, der kræves af os, ikke er til gavn for vores fjende [...] men kun har til hensigt at omvende os, så vi bør hellere dø end begå overtrædelse [...] Nu er formålet med Ismaels¹ forfølgelse, uanset om de kræver af os at give afkald på vores religion offentligt eller

25 privat, alene at udlette Israels tro, og dermed er man forpligtet til at acceptere døden snarere end begå den mindste synd [...] og det samme gjorde martyrerne i Fez, Sijilmasa, og Dar'a.² Men da vi har været syndige, idet vi har haft ondt af os selv, og vi har vanhelliget i Herrens navn, skønt ikke forsætligt [...], er disse frygtelige ulykker hændt os.

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

Ibn Aqnin: *Tibb an-nufus* (Sjælens terapi) (Jødisk-arabisk). Bodl Ms. Neubauer 1273 (Oxford). Her efter: B. Ye'or: *The Dhimmi. Jews and Christians under Islam* (1985). Tekst 94

¹ *Ismael*: dvs. araberne/muslimerne, idet araberne ifølge Det gamle Testamente nedstammer fra Ismael.

² Da Sijilmasa blev indtaget af alhomaderne i 1146, fik jøderne i byen valget mellem konvertering til islam eller døden. Omkring 150 jøder foretrak døden, mens andre - under ledelse af *dayyan* Joseph B. Amram, der senere vendte tilbage til jødedommen, - konverterede til islam. Dar'a delte en lignende skæbne. Begge byer er nævnt i Abraham Ibn Ezras bevægende elegi om almohadernes ødelæggelse af de spanske og nordafrikanske jødiske samfund, *ahah yarad al sejarad*.